

ЕЛЕКТРОННИ РЕСУРСИ В ОБУЧЕНИЕТО ПО БЪЛГАРСКИ ЕЗИК КАТО ЧУЖД НА МЕДИЦИНСКИ СПЕЦИАЛИСТИ

Даниела Танчева

ELECTRONIC RESOURCES IN TEACHING BULGARIAN LANGUAGE AS A FOREIGN LANGUAGE TO MEDICAL PROFESSIONALS

Daniela Tancheva¹, Medical university-Varna, Bulgaria

<https://doi.org/10.46687/NEPZ3356>

Abstract: *This article examines electronic resources in teaching good pedagogical practices in Bulgarian as a foreign language to medical professionals. The study is based on practical fieldwork with medical professionals who take written and oral examination to establish their proficiency in the Bulgarian language and in the pre-clinical and clinical terminology required for the practice of the medical profession in Bulgaria. The subject is focused on the strategies for creating the professional vocabulary of the medics and its enrichment; good pronunciation, handling grammatical material; communication skills - solving problems, medical specialist-patient dialogues, dialogues between colleagues, medical deductions, giving advice on treatment and prevention, instructions; keeping medical records; the combination of different functional styles - conversational, academic and formal.*

Keywords: *language training, professional communication, communication skills, medical terminology*

Информационните технологии навлязоха активно в образованието през последните 25 години и разшириха своя обхват в ситуацията на криза – COVID пандемията и последвалата война в Украйна. На кризите винаги може да се гледа като на възможност за оптимизиране на съществуващи модели и създаване на нови. Все по-често се говори за електронна медицина, за услугите телемедицина, електронен мониторинг на здравето и здравно образование. Интернет е неограничен извор на ресурси – видео-, аудио- и текстови, които могат ефективно да се използват в обучението по чужд език за медицински специалисти. Бързият и лесен достъп до автентична езикова информация може да подпомогне интензивното обучение, което е насочено преди всичко към овладяване на устна чуждоезична реч за кратък период от време при значителна ежедневна концентрация на учебните часове и симулиране на естествени речеве ситуации. Обучаемият

¹ Daniela Tancheva is a senior lecturer of Bulgarian language at the Department of Foreign Language Teaching, Communications and Sports at Medical University - Varna. Her academic interests are in the field of medical communication, online communication for medical purposes between non-specialists, internet discussions about health, terminology of medical communication, methods of foreign language teaching to develop language competence skills. Email: Daniela.Tancheva@mu-varna.bg

Copyright © 2023 Daniela Tancheva

This open access article is published and distributed under a Creative Commons Attribution 4.0 International License.

трябва да е ръководен от преподавателя в използването на електронната информация като езиков ресурс, преподавателят трябва критично да преценява и подбира информационните канали съобразно програмата, очакваните резултати от обучението и интересите на курсистите.

Целта на настоящия доклад е да се разгледат модели за упражнения по български език със специализирана употреба, оптимизиране на обучителните ресурси, създаване на нови, които да отговарят на нуждите от интензивно обучение. Примерите са част от практическа работа по време на четири онлайн курса по 80 часа в период от една година – от юни 2022 до юни 2023 г. Курсовете са организирани от НПО, имат средна продължителност от 30-40 дни и служат за обучение на медицински специалисти, които желаят да упражняват медицинска професия в България и трябва да се явят на изпит според Наредба №15/13.12.2005, (с изменения и допълнения от 2011, 2015 и 2018 г.), издадена от министъра на образованието и науката и министъра на здравеопазването. Наредбата се прилага за чуждестранни граждани, които желаят да упражняват професията „лекар“, „лекар по дентална медицина“, „фармацевт“, „медицинска сестра“, „акушерка“ или друга медицинска професия от направлението „Здравни грижи“ и задължително полагат писмен и устен изпит за установяване владенето на професионална медицинска терминология.² Вторият етап от процедурата за потвърждаване на дипломите на здравните специалисти са изпити по медицина, дотогава високо квалифицирани специалисти работят в здравната система само като болногледачи и медицински секретари.

Обект е обучението по български език като чужд в онлайн среда чрез електронни ресурси. За да се постигне поставената цел, са изпълнени следните задачи:

1. Проучени са актуалните разработки по поставения проблем – методи на обучение;
2. Анализирани са предимствата на обучението чрез електронни ресурси на медицински специалисти;
3. Направен е обзор на видео- и текстови интернет материали от областта на медицината, денталната медицина и фармацията, селектирани с оглед на обучителните цели;
4. Разработени са модели на упражнения, които да развиват езиковите умения на медицинските специалисти както по общ български език, така и по български език за специални цели съобразно изпитния формат;
5. Направени са изводи за ефективността на обучението с електронни ресурси по специализиран български език.

Актуалността на темата се подкрепя от повишилия се брой медицински специалисти през изминалата година, които по хуманитарни

2 https://www.mh.government.bg/media/filer_public/2015/04/17/naredba15-ot-13-12-2005g.pdf

и социални причини искат да упражняват професията си в България. По-голяма част са от Украйна, но има и специалисти от други националности. При представянето на доклад от *Съвместната комисия за оценка на нуждите на българската здравна система в контекста на кризата в Украйна* от 22 март 2023 г. към Министерството на здравеопазването и Световната здравна организация (СЗО) се посочва, че 14% от украинските бежанци в България са с медицинско образование³. Това налага спешен анализ на образователните ресурси по български език за медицински цели и тяхното оптимизиране с оглед на нуждите. Съществуват академични издания за обучение по български език на студенти по медицина и дентална медицина чуждоезиково обучение, но няма учебна литература за дипломирани медицински специалисти и в този смисъл онлайн ресурсите са необходим и ефективен ресурс.

Центърът за оценяване в предучилищното и училищното образование (ЦОПУО) извършва оценяването на кандидатите, предлага списък с учебна литература и *Програма-упътване за самоподготовка и явяване на изпит*.⁴ Посочените академични издания са предназначени за студенти, които се обучават в тригодишен курс на обучение по общ български език и български език за медицински цели под ръководството на преподавател по български език като чужд и трудно могат да служат за самоподготовка. Направен е анализ на изпитния формат за писмен изпит и се установява, че има превес на граматическия пред комуникативния подход, дадени са предложения за допълнение на литературата с онлайн източници (Tancheva, 2023).

Медицинските специалисти са изправени пред необходимостта бързо да започнат работа в България и да се реализират професионално. С оглед на образователните нужди се налага създаване и популяризиране на електронна база с ресурси за обучение и самообучение, които да развиват комуникативните компетентности на кандидатите.

Тъй като няма универсални методи на обучение, в настоящата работа се комбинират принципите на съзнателно практическия метод, на аудио-визуалния метод и комуникативния подход съобразно целта – социална адаптация и професионална реализация на здравните специалисти в България. Според съзнателно практическия метод (Kapitonova, Moskovkin, Shtukin, 2008, pp. 142 – 146) от особена важност са: практическа насоченост на обучението; съзнателност; безпреводност; отчитане на родния език на обучаемите; взаимосвързано обучение на всички видове речева дейност.

Този метод изцяло отговаря на поставените образователни цели в интензивните курсове за медици – кандидатите са силно мотивирани

3 <https://www.portalnapacienta.bg/2023/03/23/%D0%BF%D1%80%D0%B5%D0%B4%D1%81%D1%82%D0%B0%D0%B2%D0%B8%D1%85%D0%B0-%D0%B4%D0%BE%D0%BA%D0%BB%D0%B0%D0%B4-%D0%BE%D1%82-%D1%81%D1%8A%D0%B2%D0%BC%D0%B5%D1%81%D1%82%D0%BD%D0%B0%D1%82%D0%B0-%D0%BC%D0%B8/>

4 <https://www.copuo.bg/sites/default/files/uploads/docs/2022-03/Programa.pdf>

да учат и са съзнателни в изпълнението на задачите поради желанието си да започнат работа по специалността си, реализирайки се в системата на здравеопазването; в обучението е почти изключен преводът, не се използва език посредник, тъй като повечето са рускоговорещи и се разчита на контекстово семантизиране на понятията; едновременно се развива писмената и устната реч.

М. Финокларо и К. Брумфит обобщават принципите на комуникативния подход, развил се през 70-те години на 20. век:

контекстът е много важен за предаване и разбиране на смисъла; целта на езиковото обучение е комуникацията; търси се разбираемо произношение; опитите за комуникация се насърчават от самото начало на изучаване на чуждия език; използването на родния език е приемливо при необходимост; преводът се използва, когато учениците имат полза от него; лингвистичната система на чуждия език се научава най-добре в опитите за комуникация (Dzhumayov, 2020, p. 32).

От съществено значение е и т.нар. в науката „мълчалив метод“ – преподавателят не доминира, активни са учащите. Прилага се в задачи за говорене, в които се дискутират казуси, правят се имитации на консилиуми, обсъжданата тема излиза извън компетентността на преподавателя по български, той е в ролята на слушател и само мотивира разговора.

Обучението чрез текстове и полагането на лексикалните и граматическите единици в контекст е оптимален метод за интензивните курсове, предназначени за медицински специалисти. Родният език се използва рядко между курсистите за изясняване на някои понятия, но не и между преподавател и обучавани. Развиват се уменията слушане и говорене, които са приоритетни в професионалната речева практика на курсистите. Насърчава се комуникацията, посочват се езиковите грешки, но без фокусът на обучение да е върху нарушаването на езиковите норми.

Аудио-визуалният е друг метод в обучението по чужд език, развива от 60-те години на 20. век и с масовото навлизане на технологиите в обучението днес той има съществена роля. С помощта на звук и картина се осъществява семантизацията и речевите модели се усвояват цялостно. Аудио-визуалният метод лесно и естествено се съчетава с комуникативния и практическия метод. Обучаемият се потапя в езиковата среда, може да имитира реч в конкретен социален контекст, опира се на устната реч, запознава се с автентични ситуации от устното общуване, граматическият и лексикалният материал се въвежда и възприема цялостно чрез големи структури.

Използват се по-специално публикации в социалните медии, филми, медийни интервюта, здравни портали и на тази база се разработват езикови упражнения. За създаването на упражнения се разглеждат както специализирани учебни филми, така и медийни предавания, за да се демонстрират и усвоят различни регистри на медицинската комуникация. В научната литература се говори за Internet-assisted language teaching (IALT)

или това е обучение, асистирано от интернет и подкрепено от електронни ресурси, за WEB дидактика или дигитален медиум, за специалната методика на обучение e-learning.

Съществуват обстойни анализи на предимствата на онлайн обучението, на характеристиките на инструментариума на ZOOM платформата, която използваме за курсовете с медицинските специалисти (чат, гласова и видеокомуникация, бяла дъска, споделяне на документи, писане в документ, подчертаване и др.). Ефективността на видео- и аудиоформатите е „в мобилното поднасяне на учебното съдържание и възможността то да се консумира навсякъде и по всяко време“ (Dojkova, Tancheva, 2016). Най-съществени за обучението по български език на медицински специалисти са следните фактори:

1. Синхронна комуникация между преподавател и курсисти, неограничена от място, гъвкавост на занятията по отношение времето на провеждане.

2. Постъпателно обогатяване на учебните материали с оглед на интересите на курсистите и техните тесни специалности.

3. Асинхронно обучение чрез самостоятелно използване на видеозаписи от проведените часове и на материали за самостоятелна работа.

4. Възможност за общуване между здравните специалисти по професионални и социални теми.

5. Лесен достъп до учебни материали в Google Диск или в интернет чрез линк.

Материалите за работа в курса са две групи: 1. Учебна литература, посочена от Центъра за оценяване – Учете български език ниво 1, 2А, 2Б (Petrova, Tsankova, Kurteva, 2004), три академични издания на Медицински университет – Варна (Tacheva, 2000; Tacheva и kolektiv, 2011; Stefanova, 2009), *Кратка практическа граматика* (Stoichkova, 2006); 2. Допълнителни източници – електронни обучителни ресурси, систематизирани за целта на курса и обект на настоящата работа.

Учебните материали се подбират тематично според дидактическите цели, анализират се съобразно граматическия материал и се правят упражнения за развиване на езиковите умения – четене, слушане, говорене и писане. С оглед на комуникацията лекар-пациент се акцентира на задачи за говорене. Програмата на курса се базира на посочената от Изпитния център литература и на съвременните практики в преподаването на български език за комуникация в клиника. Включва следните теми, предвидени за 80 часа:

1. Анатомия на човешкото тяло – лице, тяло, крайници, вътрешни органи.

2. Болка – поява, характер, място, болкоуспокояващи лекарства, въпроси на лекаря.

3. Медицински професии, основни дейности на здравния специалист.
4. Лекарства – форми и видове, наименования.
5. Снемане на същинска анамнеза. Физикален преглед, изследвания, оперативно лечение, медицинска техника.
6. Кардиология – анатомия на системата, болести, изследвания, лечение, превенция. Терминология.
7. Пулмология, УНГ – анатомия на системата, симптоми, болести, изследвания, лечение, превенция. Терминология.
8. Диетика. Гастроентерология – анатомия на системата, симптоми, болести, изследвания, лечение, превенция. Терминология.
9. Нефрология и урология – анатомия на системата, болести, изследвания, лечение, превенция. Терминология.
10. Акушерство и гинекология – анатомия на системата, симптоми, болести, изследвания, лечение, превенция. Терминология.
11. Ортопедия – опорно-двигателен апарат, симптоми, заболявания, лечение. Терминология.
12. Неврология – описание на нервната система, симптоми, заболявания, лечение. Терминология.
13. Педиатрия – детски болести, ваксинационен календар в България.
14. Офталмология – анатомия на окото, заболявания, лечение. Терминология.
15. Инфекциозни болести – диагностициране, лечение, симптоми.
16. Дерматология – дерматологични заболявания, симптоматика, лечение.
17. Ендокринология – жлези с вътрешна секреция. Заболявания и лечение. Терминология.
18. Кръв, лимфа – състав, функции, лабораторни тестове, заболявания. Терминология.
19. Устна кухина. Зъби – видове, структура. Хигиена на устната кухина. Болести, лечение.
20. Онкологични заболявания.

При подбора на интернет базираните материали са съблюдавани следните критерии:

- Онлайн ресурсите са тематично съобразени с програмата на курса;
- Текстовете за четене са съобразени със специалностите и интересите на курсистите, по-голямо видео- и текстово съдържание се разделя на части;
- Добро качество на звука и картината на видеата, по-бавен до нормален темп на говорене, добро произношение, близък план на говорещия;

- Висока надеждност на източниците на информация – с предимство са медийни изяви на утвърдените медицински специалисти; сайтове на клиники, болници, Министерство на здравеопазването, РЗИ, НЗОК, Български лекарски съюз, Български фармацевтичен съюз, Изпълнителна агенция по лекарствата; здравни предавания на университетската телевизия на МУ – Варна, здравни портали.

Използваните онлайн източници се разделят на:

1. Онлайн медицински речници – азбучен тълковен речник на медицински термини на здравния портал puls.bg⁵, тълковен речник с над 28 000 термина от медицината, фармацията и денталната медицина MEDICINE.BG⁶.
2. Интернет текстове от здравни портали – puls.bg, [Credo Web](http://CredoWeb.com)⁷, Zdrave.to⁸. Портал на пациента⁹.
3. Листовки на лекарства.¹⁰
4. Учебни видеа – Кан Академия¹¹, Medicalspace.org¹², Теорията¹³.
5. Медийни видеа – предавания на здравна тема на МУ-VI.tv¹⁴, здравни предавания от сайтовете на националните телевизии.
6. Текстове от институционални сайтове, свързани със системата на здравеопазването.
7. Визуални стимули за продуциране на реч.
8. Медицинска документация, разчитане на изследвания.

1. Медицинските речници в интернет – бързо средство за проверка на значението на термини, съдържат и кратки текстове за симптоми, болести, лекарства, изследвания, информацията е систематизирана по азбучен ред. Препоръчват се за самостоятелна работа според тясната специалност на курсистите.

2. Текстове за четене с разбиране – лексикални и граматически задачи

Пример 1.

Попълнете термините:

5 <https://www.puls.bg/reference/dictionary/>

6 <https://www.medicine.bg/medicinski-rechnik/>

7 <https://www.credoweb.bg/>

8 <https://zdrave.to/>

9 <https://www.portalnapacienta.bg/>

10 <https://www.bda.bg/bg/>

11 <https://bg.khanacademy.org/>

12 <https://www.medicalspace.org/>

13 <https://teoriyata.com/>

14 https://www.youtube.com/channel/UC5iY3K_poiIbDAICMfNFpww

интензитет, ангажиращи, симетрично, видимите лигавици, ограничена група, депигментирани участъци, обхващат, са разположени, обхващане, загуба на толеранса.

Клиничната картина на заболяването се изразява в поява на 1 в различни области на тялото. Обикновено започва с често излаганите на слънчева светлина зони – лице, особено около устата, очите, ноздрите, шията, ръце, крака. Наблюдава се и по тялото, често около пъпа, подмишниците, гърба, слабините и др. При насочено търсене е възможно установяването на депигментиране и в областта 2..... Космите в засегнатите зони също губят пигмента си, включително коса, брада, мигли, вежди. Колко големи са петната, кои места обхващат, с какъв 3..... прогресира. Дерматолозите описват няколко типа на разпространение:

- фокално витилиго – става въпрос за единствено или 4..... от петна
- генерализирано витилиго – при него петната се намират най-често 5..... по тяло и крайници
- акрофациално витилиго – петната 6..... само лицето и зоните между пръстите
- сегментно витилиго – петната 7..... едностранно, наподобявайки линия, т. нар. дерматом
- универсално витилиго – депигментацията е с тенденция към 8..... на цялото тяло
- Понастоящем се приема, че витилигото е автоимунно заболяване – такова, при което е налице 9..... на имунната система към собствените тъкани. Често се комбинира с други автоимунни заболявания – 10..... щитовидната жлеза, хормон-продуциращите острови в панкреаса, лигавицата на стомаха, опорочавайки обмяната на витамин В 12, както и заболявания, при които автоагресията е насочена системно към органи в целия организъм, както е при лупуса и др. (https://www.puls.bg/illnes/issue_32 , 6.09.2023)

Пример 2.

Попълнете глаголите в правилната им форма:

започвам, помагам, смятам, увреждам, съм, имам, нарушавам, защитавам, включвам, боря се

Множествената склероза (МС) 1.....заболяване, при което се уврежда веществото миелин, което изолира и 2..... нервните клетки на главния и гръбначния мозък. Въпреки, че точната причина е неясна, 3....., че МС е автоимунно заболяване. Миелинът, който предпазва нервните влакна на централната нервна система, 4..... на съобщенията

да се движат бързо и гладко между мозъка и останалата част от тялото. При МС имунната система, която 5..... с инфекциите, погрешно възприема миелина за чуждо тяло и го атакува. Това го 6. и отстранява от нервните влакна, частично или напълно, оставяйки белези, известни като лезии или плаки. Увреждането 7..... комуникацията между нервната система и останалата част от тялото. Освен загуба на миелин, понякога може да 8..... увреждане и на самите нервни влакна, водещо до увеличаване на инвалидизацията, която може да се появи с течение на времето. Множествената склероза е най-често срещаното имуно-медирано разстройство, засягащо централната нервна система. Причината за развитие на МС не е известна, но вероятно 9..... комбинация от генетични и други отключващи фактори. Около 2,5 милиона души по света са диагностицирани с МС. Болестта обикновено 10..... на възраст между 20 и 40 години и е два пъти по-честа при жените, отколкото при мъжете. Средната възраст на диагностициране на състоянието е около 30 години. При деца множествената склероза може да се развие много рядко. (<https://www.portalnapacienta.bg>, 6.09.2023)

3. Работа с лекарствени листовки:

Пример 1. Прочетете листовките и коментирайте.

име	лекарствена форма	показания	противопоказания	дозировка за деца и възрастни
Парацетамол				
Муконазал				
Тантум-верде				
Волтарен				
Алергозан				
Бронхостоп				

Пример 2. Използвайте сайта на Агенцията по лекарствата – прочетете кратката характеристика на 2 лекарствени продукта, които най-често използвате в своята практика. Разкажете на колегите си за тях. Дискутирайте.

4. и 5. Видеоресурсите в обучението на медицинските специалисти

На курсистите се предлага списък с видеа по всички теми, които могат да използват за самостоятелно гледане.

Пример: Комуникация в кардиологията

Фиг.1 . Анатомия на сърцето

https://www.youtube.com/watch?v=pSZD_6VQFhI (06.09.2023)

Фиг. 2. Сърдечна недостатъчност

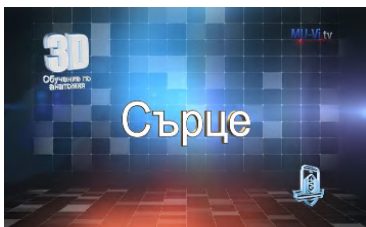
<https://www.youtube.com/watch?v=wo4c1BvjFHo&list=PLnsUYBaLePno9MXsO9YNzgeqiyzMvfKOe&index=30> (06.09.2023)

Фиг. 3. Артериална хипертония

<https://www.youtube.com/watch?v=atdFoh7Cfrs> (06.09.2023)

Фиг. 4. Миниинвазивни методи в кардиохирургията

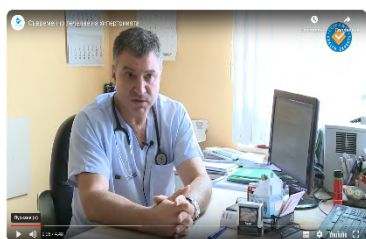
<https://www.youtube.com/watch?v=eC8Q-bEunmo> (06.09.2023)

фиг. 1.

фиг. 2.

фиг. 3.

фиг. 4.

Работа с видео по време на курса – откъси от 5 до 10 минути. Структурират се различни задачи към съдържанието – преди гледане, по време на гледане и след. Развиват се уменията слушане, писане и говорене.

Пример 1. Гледайте видеото за видовете диабет, направете план на съдържанието, резюмирайте устно текста. Запишете термините.

Пример 2. Дискутирайте болестта туберкулоза, какви са данните на заболяване във Вашата страна. Гледайте видеото за разпространението на туберкулоза в България и запишете проблемите, които се засягат. Коментирайте и съпоставете с проблемите в страната Ви.

Пример 3. Гледайте видеото за бъбречнокаменна болест. Съставете списък с въпроси, евентуални изследвания и препоръки.

6. Езикови задачи на базата на текстове от институционалната сфера

Пример 1. Попълнете думите на празните места.

Запознайте се с имунизационния календар на България. <https://www.mh.government.bg/bg/informaciya-za-grazhdani/imunizacii/>

- всички новородени се имунизират с **1.** през първите 24 часа от раждането и с **2.** от 48-мия час след раждането.
- от втори, трети и четвърти месец децата се ваксинират срещу **3.** , полиомиелит, хемофилус инфлуенце тип В инфекции и пневмококови инфекции, както и срещу хепатит В, ако

ваксината срещу хепатит В. Ако хепатит В ваксината не е в състава на многокомпонентна ваксина, 4. се прилага от първия месец и трета доза от шестия месец.

- между 7 и 10 месечна възраст на децата без белег от БЦЖ имунизацията в родилния дом се поставя БЦЖ ваксина след отрицателна 5.
- от тринадесетия месец децата се имунизират с комбинирана ваксина срещу 6. и паротит.

А. морбили, рубеола

Г. ваксина срещу хепатит В

Б. дифтерия, тетанус, коклюш

Д. туберкулинова проба

В. ваксина срещу туберкулоза (БЦЖ)

Е. втора доза

Пример 2.

Прочетете текста *Какво мога да направя, за да се предпазя от заразяване с грип* от сайта на РЗИ-София и направете списък от съвети за своите пациенти за превенция, а също и съвети при евентуално заразяване. Използвайте прости и сложни форми на повелително наклонение, както и конструкции „трябва да.., добре е да.., не бива.., препоръчва се“.

7. Работа с визуални стимули, които стимулират продуцирането на реч:

Пример 1. Направете разпит на болния за основните симптоми на хепатит Б (фиг. 5, <https://problem.framar.bg>, 6.09.2023). Назначете изследвания. Обяснете на пациента как протича болестта и как се лекува.

фиг. 5.

Пример 2. Какви са промените, които настъпват у бременната жена през трите етапа на бременността? (фиг. 6.) Информирайте пациентка как протичат нормалната бременност и раждане (използвайте речеве формули за успокояване и окуражаване).

фиг. 6.

Задайте въпроси към пациентка по следната информация. Какви императиви ще използвате при прегледа, назначаване на изследвания, предписание на медикаменти? (Жена на 23 г., менструацията ѝ закъснява с 10 дни, има сутрешно гадене и липса на апетит, няма раждания и има 1 спонтанен аборт).

Пример 3. Съставете монологични изказвания по снимките (фиг.7.). <https://medpedia.framar.bg>, 6.09.2023

фиг. 7.

Пример 4. Коментирайте стойностите в таблицата (фиг. 8.). Дискутирайте рискови фактори, лечение, контрол на кръвното налягане, измерване, начин на живот, превенция (<https://medconsult.bg>).

Тежест	Систолично кръвно налягане	Диастолично кръвно налягане
оптимално	110	70
правилно	120	80
Хипертония в риск	121-139	81-89
Хипертония - Етап 1	140-159	90-99
Хипертония - Етап 2	и по-горе 160	и повече 100

фиг. 8.

8. Работа с медицинска документация (Приложение 2, Първични медицински документи), достъпна в сайта на НЗОК. Запознаване с указанията за попълване на амбулаторен лист, медицинско направление, болничен лист, медицинска експертиза, талон за диспансеризиране и др. Разчитане на лабораторни изследвания.

Изводи и дискуссионни въпроси:

Разработените ресурси служат за обучение на медицински специалисти в онлайн среда с помощта на преподавател, но материалите са лесно приложими и като средство за самообучение по български език за специални цели. Работата в онлайн курса осигурява не само знания, но и социална среда, емоционална подкрепа за адаптация. Това се потвърждава от факта, че някои медицински специалисти, които са взели изпита, се включват повторно в следващ курс, за да подобряват

езиковата си компетентност и за да общуват професионално. Това налага непрекъснато разширяване на обучителните ресурси. Видеоматериалите с автентична професионална реч са много подходящи за интензивни курсове и се отличават с най-висока ефективност за развиването на комуникативните умения, защото те задават разнообразни модели на говорене по медицински теми, които могат да бъдат имитирани. Курсистите са силно мотивирани да учат и да покрият максимално бързо високите изисквания за владеене на български език. Едни от основните проблеми, очертали се в хода на работа, са: медицинските специалисти са на различно езиково ниво, някои дори и начинаещи, и това затруднява работата; повечето курсисти работят и невинаги могат да се включват в сесиите; акцентът е върху медицината, защото по-голям брой са лекарите, фармацевтите и денталните лекари се налага да се подготвят повече самостоятелно. Обект на следващи разработки е изясняване на мястото на граматическите категории в лексикалните теми.

References

- Dzhumayov, G. (2020). *Prilozhenie na savremennite tehnologii v ezikovoto obuchenie*. 24.05.2023. [Джумайов, Г. (2020). Приложение на съвременните технологии в езиковото обучение.] <https://ibl.bas.bg/wpcontent/uploads/2020/11/%D0%90%D0%B2%D1%82%D0%BE%D1%80%D0%B5%D1%84%D0%B5%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%94%D0%B6%D1%83%D0%BC%D0%B0%D0%B9%D0%BE%D0%B2.pdf>
- Kapitonova, T., Moskovkin, L., Shtukin, A. (2008). *Metody i tehnologii obuchenia russkomu yazyku kak inostrannomu*. Pod red. A. N. Shtukina. M., Rus. yaz. Kursy. [Капитонова, Т., Московкин, Л., Щукин, А. (2008). Методы и технологии обучения русскому языку как иностранному. Под ред. А. Н. Щукина. М., Рус. яз. Курсы.]
- Stefanova, Y. (2009). *Bulgarski ezik za chuzhdestranni studenti po dentalna meditsina*. Varna: Steno. [Стефанова, Й. (2009). Български език за чуждестранни студенти по дентална медицина. Варна: Стено.]
- Petrova, S. Tsankova, P., Kurteva, E. i dr. (2004). *Uchete balgarski ezik, nivo 1, nivo 2A, nivo 2B*. Sofia: d-r Ivan Bogorov. [Петрова, С. Цанкова, П., Куртева, Е и др. (2004). Учете български език, ниво 1, ниво 2А, ниво 2Б. София: д-р Иван Богоров.]
- Stoichkova, Sv. (2006). *Kratka prakticheska gramatika*. Sofia: Sharpstoun. [Стоичкова, Св. (2006). Кратка практическа граматика. София: Шарпстоун.]
- Tancheva, D. (2023). *Izpitat po bulgarski ezik za meditsinski spetsialisti i praktiki za ovladyavane na meditsinskata terminologia. Ezik, nauka, komunikatsii i sport – 60 godini akademichno obrazovanie*. Varna: Meditsinski universitet. [Танчева, Д. (2023). Изпитът по български език за медицински специалисти и практики за овладяване на медицинската терминология. Език, наука, комуникации и спорт – 60 години академично образование, Варна: УИ Медицинския университет.]
- Tacheva V., Peneva, K. i dr. (2011). *Uvod v meditsinskata terminologiya*. Varna: Steno. [Тачева, В., Пенева, К., и др. (2011). Увод в медицинската терминология. Варна: Стено.]

Tacheva, V. (2000). *Bulgarski ezik za meditsinski tseli*. Varna: Steno.
[Тачева, В. (2000). Български език. Български език за медицински цели. Варна: Стено.]

Doykova, I., Tancheva, D. (2016). E-resursi za razvivane na umenieto slushane po bulgarski ezik kato chuzhd za nivo V1. *Sbornik s dokladi ot Parva varnenska konferentsia za elektronno obuchenie i upravlenie na znaniето*. 6.09.2023. Varna: Meditsinski universitet. [Дойкова, И., Танчева, Д. (2016). Е-ресурси за развиване на умението слушане по български език като чужд за ниво V1. Сборник с доклади от Първа варненска конференция за електронно обучение и управление на знанието. 6.09.2023. Варна: УИ Медицински университет] https://www.researchgate.net/publication/323113905_Eresursi_za_razvivane_na_umenieto_slusane_s_razbirane_po_blgarski_ezik_kato_cuzd_za_nivo_V1